

POPOTNIK.

List za šolo in dom.

Izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca, ter velja za celo leto 3 gl., za pol leta 1 gl. 60 kr. — Posamezne številke dobivajo se po 15 kr. — Na anonimne dopise se ne ozira. — Rokopisi in na oceno poslani knjige se ne vračajo. — Spisi in dopisi naj se blagovoljivo pošiljajo (frankirani) uredništvu; naročnine, oznanila in reklamacije pa upravništvu: Reiserstrasse 8 v Mariboru. — Za oznanila plačuje se od navadne vrste, če se enkrat natisne 15 kr.

Vsebina. Cesarjevič Rudolf † — Posamne misli o vzgoji, itd. — O ljubezni. — Marka Fabija Kvintilijana govorniški pouk. — Botanični listi. — Pedagoški razgled. — Dopisi. — Razne stvari. — Sprem. pri učit. — Javna zahvala. — Natečaji.

Cesarjevič Rudolf †

Usode pretresujoč udarec zadel je Najvišjo cesarsko hišo, zadel je vse narode avstro-ogerske monarhije. Cvet habsburškega rodu, nadobudni viteški prestolonaslednik, nadvojvoda cesarjevič **Rudolf** je 30. m. m. nepričakovano naglo umrl.

Bogato, nadepolno življenje je prenehalo, ničesar nam ne preostaja, kakor neizmerna žalost, največja bolest za umrlim. Habsburg plaka in ž njim cela Avstrija!

Pri neizrečni žalosti, ki je zadela Najvišjo cesarsko obitelj, vzdihajo vsakega Avstrijca ustne presrčne želje: **Bog ohrani, Bog čuvaj, Bog blagoslovi presvetlega cesarja, Najvišjo cesarsko hišo in daj nam vsem moči in sile, da toliko nesrečo prenašamo!**

„Bog ohrani, Bog obvari
Nam Cesarja, Avstrijo!“

Posamne misli o vzgoji, pouku in učiteljstvu.

Piše Armin Gradišnik.

(Druga serija.)

5. *)

„Zora puca, bit će dana“.

Ako nas ne varajo vsa znamenja, smemo učitelji slovenski zaupno zreti v tekočega leta dobo. — Tolikanj zaželjena „zaveza slov. učiteljskih društev“ je osnovana, ponosno lahko kaže vesoljno učiteljstvo slovensko na svojega resnega hotenja učinek — kajti ravno pri osnovi „zaveze“ pokazali so učitelji slovenski razumništvu svojemu ter tudi inim svojim sódrugom, da vedó dostojno ceniti stanovski svoj poklic in da so si v svesti imenitnosti, ki jo zavzema dandanes tesna združitvev.

Če Bog dá in dobra nam sreča, zborovali bodo v prvič ob letošnjem Velikey noči v belej Ljubljani „zavezni“ delegatje in drugi zavedni kolege z vseh vetrov mile nam slovenske domovine. To bode spomina vreden dan našemu stanu, to slavnost, ki se bo in mora žarno blesteti v povestnici učiteljstva slovenskega!

Spoznavali se bomo takrat mej seboj in prijateljsko občestvo rodilo bode dokaj dobrénihs vspehov na vse strani!

Odslej ne ločijo nas več deželne meje, vsi se čutimo lahko jednotne, kajti združeni smo po istih smotrih v jedno celoto, ki se celokupna i lahko pojavlja kot taka povsod in vselej, kadar gre za interese naše šole, za korist našo in za ugled poklica našega!

Učitelj slovenski ne bode več taval samotén —; on gré na dan in se brez strahú lahko prikaže na plan....

Nevstrašljivo bode učiteljstvo slovensko povzdignilo sedaj vsak čas svoj glas, ako bode zahtevala to čast njegova! „Zaveza“ naša sodrži vse slov. učiteljstvo, óna bode torej zmirom branitelj njega koristij ter štít, ob katerem se bodo sigurno razbile vse zlovoljne nakane sovragov naših.

Najdražji zaklad rodu našemu je — šola. Lè-to svetinjo čuvala in negovala bode „zaveza“ najskrbneje. To jej bode najsvetejša dolžnost! — Kdó pač more in mora bolj ljubiti narodno šolo, — nego učiteljstvo?

O Velikey noči pokazalo bode učiteljstvo slovensko po svojej obilnej prisotnosti pri prvem „zaveznem“ zborovanju, v koliko je istinito prepričano v važnosti započete svoje združitve. Gojimo najboljše nade in nadejamo se, da nade naše ne bodo — prazne péne.

Naše ime, naša čast je angažovana. Slovenski učitelji pokazati morajo svetu, da so možjé in da ljubijo dejanja, a ne samó — besede! In to sijajno pokazati, — nudi se jim prilika o Velikey noči!...

Takrat, tovariši, prihitite mnogobrojno v okrilje metropole Kranjske, tedaj pokažite drugojezičnim tovarišem svojim, da tudi Vi umete, kaj je kolegijalnost, bratovska ljubav, solidarnost, kaj — požrtvovalnost!

In v to ime: „Na veselo videnje in plodonosno delo o velikonočnem času tekočega leta!“

—*—

*) Glej „Popotnik“ lansk. leta št. 16.

O ljubezni.

„Ljubezen je od Boga in Bog je ljubezen.“

1. Jan. 4, 7. 8.

I.

„Ljubita in množita se!“ — s to zapovedjo postavil je Bog prva dva človeka na svet. Kolikega pomena mora tedaj biti ljubezen, da jo je Bog v svojem prvem zakonu zapovedal!

Ljubezen, ki sta jo gojila Adam in Eva, bila je zakonska ljubezen, brez današnjih dodatkov zavisti, ljubosumnosti in bojev za vsakdanji kruh. Onadva stopila sta odraščena na svet. Njih ljubezen je bila božja zapoved, brez sanjarij in praznih činov; zato pa je bila tudi prava pravecata praktična, a vkljub temu vendar le prav srečna ljubezen. To pokazalo se je še le, ko sta jedina izgnana iz raja grenkost življenja skupno živela.

Da je taka ljubezen potrebna, to razvidno je vsakemu odraščnemu. Kako pametno bi bilo, ko bi bil svet pri tem pojmu ljubezni ostal!

A temu bilo ni tako. Zgodovina uči nas, kako se svet pretvorja in kako se je tudi ljubezni sè svetom godilo. Pojem se ji je razširil in dan danes ima po vsem drugo vsebino in drug obseg. Polagoma, brez skokov vršila se je ta prememba, da je dospela do današnje ne baš častne stopnje.

Že Jakob gojiti je moral za Rahelo drugo ljubezen, nego se to navadno nahaja in se je nahajalo pri Adamu. — Bil je jako dosleden! Sedem let služil je po pogodbi zánjo in ko je po preteku sedmih let prevaran dobil mesto nje Lijo, dodal jih je še sedem za Rahelo in jo tako dosegel. — To bil je začetek romantične ljubezni z veliko oviro, ki jo je junak vrlo prebil.

Vse drugače že ljubil je Paris, ki je vkral Heleno radi lepote. Tu nima ljubezen več prave moralične podlage. Prvokrat, pa prav v ogromno obilnej meri pokazali so se tedaj ljubezni nasledki, postali so neizmerni in ves tedanji svet bojeval se je radi nje.

Tudi danes bojujejo se narodi radi ljubezni. Ljubezen preobrazuje in vlada svet, ona je činitelj (faktor), s kojim računajo državniki in diplomati, a današnja ljubezen ima krinko. V pravej obleki se malokedaj pokaže.

Tudi dan danes sledé pustolovci Paris ovemu vzgledu. A nasledki navadno niso trojanska vojska. Na hitrih krilih ljubezni hiti ljubimec tudi danes sè svojo drago. A še hitreja je električna iskrica, ki ju prehití. Ljubimeca podrdrata za par postaj proti novemu svetu, a v dozdevno varnem kotičku, zasači nju skrbna očetova roka ter nju dovêde nazaj v varno domače zavetje, kjer imata, skrbno čuvana, svoje goreče srčice ohladiti. To zgodi se že čez nekaj mesecev in varan junak prepriča se:

„Da zvestost žené, dekleta,

Kakor v solnečnem snegu kopni“,

čepam je prej vse zánjo daroval.

Od nekdanje navdušenosti ostane sram in kes, t. j. ono stanje, kakor pri človeku, kojega glava boli po dnevu, kedar je dobre pijače preveč in preneglo izpil. — To je ona nestanovitna ljubezen, ki se vžge, ko smodnik, pa spuhti, ko jutranja rosa. Takó ljubiti gotovo ni prav!

Nasprotno temu načinu ljubezni javlja se prva ljubezen. — Mladeneč, poln nad, poln misli, poln uzora, slika si že od začetka pubertate svojo ljubo po zvananjosti in notranjem življenju ter mišljenju, — hrepenenje po njej postaje vedno večje, silneje, srce teži mu k njej, ves duh je zánjo vnet in vse mišljenje posvečeno je njej. Vkljub temu iznenadi ga prvi sestavek z drago, ki njegovim nazorom, če tudi na pol, vstreza in po kojoj je prej tako hrepenel. Kakor osupnjen njene prikazni, ne upa se, njej gledati v oči, ne upa se ji razodeti svoje čute, če tudi mu v srečanju žgeči kipé. Tedaj išče si duška vsak po svojem načinu. Ta sanjari po gozdéh in si išče v naravi krepila; — drug išče prijatelja, da si, tožeč mu svoje gorje, srce oteši; — tretji sanjari na tihem, a brez tolažila ostati ne more. V tem položaju nastane, da bi se želje vtešile, prvo ljubinsko pismo, polno prenapetosti, polno nezrelega idealizma. Štrti smatra drugo pot za pravo: on izliva svoje čute v pesmi. Tu porabijo se vsi klasiki, izvodi vseh pesnikov, ki so kedaj ljubili in išče se to, kar mlademu junaku najbolj ugaja. Peti posveti se drugim umetnostim. Postati boče izvrsten telovadec, plesalec, drsalec ali pa recimo tuki slikar, muzik, pevec itd., — da bi svojej ljubi sè svojimi spretnostmi imponoval. Nekaterim pomaga čut ta, da postanejo v svojih težnjah dosledni, da svoje hvalevredne spretnosti čudovito razvijó in si pridobé mnogo tudi praktičnih spretnosti in znanosti za pozneje življenje. — A pri večini stepe se srce z umom, pravo soglasje med duševnimi silami preneha, mladeneč sam sè sabo ni edin in čuti se nesrečnega. Tuga neizmerna se ga polasti in tedaj čuti, da

„Življenja vir, ljubezen — njemu strupa
Morilnega je polno mero dala.“

In kam sedaj? Potá od tod ni mnogih.

Nesrečnež — vsaj tacega se čuti — se ali vda v osodo in voljno trpi, dokler mu časa zob spomine hude ne stare, postane proti vsem ravnodušen, nesprijemljiv, kar se ljubezni tiče, — tudi dobremu in lepemu včasi —, svoje strto srce pa si trudi z raznim lekom ozdraviti, dokler mu rane ne zacelijo, — ali pa ostane pri svojih težnjah, dokler cilja, ki si ga je stavil za svoj uzor ne doseže. Srečen je, ako se mu je slednje posrečilo in tedaj pač čuti pesnika besede:

„Die Liebe macht den Himmel himmlischer
Die Erde zu dem Himmelreich.“

Gorje pa, ako se mora, misleč, da je blizu cilja, vrnoti, v svojih težnjah brez vspaha prenehati. Tedaj polasti se ga mržnja do vsega posvetnega, kajti v svojem zaslepljenju vidi, da se mu je čolnič edine sreče razbil. Brezčuten tava nekaj časa, — v glavi obup, v srečanju brezmejno gorjé, dokler ga ne vzdramijo slučajno zvananjí vplivi ter — um ne začinja sreča vladati.

To so zmotnjave, po katerih blodijo mladiči, kojim se je mečta z raznim strupenim gnjilom neumestno v preobilnej meri in náplatno razvila, kjer se je srce enostransko gojilo, síle uma pa zanemarjale in koji so tako nezreli pre-zgodno družili se z drugim spolom. S tem pojavlja se ona ljubezen, kojoj smemo nezrelo ljubezen imenovati.

Da ni pametna, to je gotovo; da nima npravnega temelja, lahko je razvidno. A to so vendar-le pojavi ljubezni, kakoršna se dan danes ne nahaja pogosto.

Kakova pa je ljubezen v obče, ki današnji svet vlada? — —

„Ljubezen je bila
Ljubezen še bo,

Ko tebe in mene
Na svetu ne bo.“

Tako veli stara pesem. Da, stara je, kajti nova glasiti morala bi se drugače. Danes prave ljubezni ni! Kar človeštvo goji, je eksotična rastlinca, ki na bujnih tleh blede in bolelna naglo vzraste, kratko živi, ovení in navadno brez sadu umrje. Kot taka raste po vseh kotih, na solncu, še raje pa na osovju, rada na svitlem, a še raje v temi, kakor gljive — hrane ima povsod dovolj.

Tla njena so nenravna. Šopiri se rada, oblastna je in prepirljiva, svojim sestram, dobrim čutom brezobzirna, izpodkopava njim tla, a se tudi sama večkrat samomorom vkončá. „Ljubezen je in še bo!“ Da! da! in v srcu kraljuje! — A človeška srca so kakor železni piskerčki, ki se naglo segrejejo, pa hitro izkipé. — Slabotna in bolelna je današnja ljubezen. Oče njen je podla požljivost in sebičnost, mati nečimurnost in dopadaželje, sestrice pa hinavska ljubosumnost, škodaželje in enake strasti.

Snubač zaljubi se, da svoje posvetne želje uteší. Ne zaljubi pa se v njo, ampak v njeno premoženje. Zató gre v zemljiščne knjige gledat, kako njeno premoženje stoji.

„Kaj slast je ljubezni, govôri, evnuhu,
Vse misli, željé tiče mu v trebuhu.“

Ona ne zaljubi se v njega, ampak v njegov stan, v čast in denar, ki njej ga boše sè sabo prinesel. Zató visoko leta, tu trka, tam poskuša, dokler ima čila krila in dokler cvetje mladosti veniti ne začne. Tužno pobešeno glavo stopa se potem počasi in previdno navzdol, zaljubi se slučajno med potom, — če tudi srce drugače velí. Skrajni čas je bil in — „sila ne moli Boga“. Zakon te ljubezni pa ne more biti srečen.

Kolikrat pa toži samica, ki je v svojej mladosti marsikojega samea varala, veselje svoje lokavosti vživala in brezmiselno tja v dan živela, proti svoji jeseni.

„Nun steh' ich alleine, nun bin ich veracht'
Verfehlt ist mein Leben, bethört war mein Sinn,
Der Friede des Herzens ist auch nun dahin!“

Kako pa je s prijateljstvom? Tudi tu ne sodi in vlada sreé. Prava vdanost je redka. Podlaga vsemu prijateljstvu je nenravna, je večidel pust materijalizem. Kdor materijelno prospava, temu se prijateljev ne manjka; če pa se ti zvezda sreé k zatonu obrača, obračajo ti tudi prijatelji hrbet. Kakor maslo na solncu, raztopi se njih ljubezen.

Dokler si srečen, tare jih zavist, ljubezen pa ti kažejo z licemerstvom; kedar si nesrečen, pade jim ličinka raz glavo in pravi pravecati volk se pokaže.

Odprto srce je redko. Tajnost skriva se v škrlatasti obleki, govor nam je zató, da misli ž njim zakrivamo, a nerazodevamo. Ti nazori vkoreninjeni so že tako, da se nikomur več pregrešni ne zdé; npravnost zaslepljena je tako, da

se pravi, zdravi nazori o prijateljski, pa tudi sploh o ljubezni zasmehujejo. Najmanjša razlika stanú je ovira prijateljstva, pohlep po časti in neka težnja, drug drugega prekositi, zaduši vso pravo ljubezen. Kdor trohico več časti vživa, nego njegov prijatelj, gleda ga čez ramo, kdor malénkost več vé, nego njegov tovariš, povzdiguje se čez njega, kdor ima za kojo dobro stvar za ped več zaslug, nego sodrug njegov, pričakuje zato več plačila. Iz vdane ljubezni ne popusti se niti najmanjši dobiček. Zato ne prezré se najmanjši pojav sreče svojega prijatelja, vse se mu predbaciva, malo, malo privošči. Vse to godi se med pravimi(?) prijatelji.

Kaj pa tam, kjer se pod krinko prijateljstva škodoželjnost, zloba in lokavost skriva? Varovati se je treba takih lizunov, v ovéjej obleki pravih deročih volkov. Podle duše so, ki hočejo svoje slabosti z drugimi prikrivati, ki vsako dobro delo, za kojo nemale trohice zasluge, sebi pripisujejo in drugemu najmanjšega zadovolstva ne želé. Sreča, da jih je malo in da so navadno v obče preslabostni, svoje nakane po vsem prikrivati. (Dalje prih.)

Marka Fabija Kvintilijana govorniški pouk.

Iz latinskega jezika preložil prof. Fr. Brežnik.

(Dalje.)

P o g l a v j e 2.

O posnemi.

Iz teh in drugih čitanja vrednih pisateljev se imajo zajemati besede, različne figure in skladnja; nato ima se duh vrediti po vzgledu vseh teh vrlin. Kajti umetnost sestaja brezdvomno večinoma v posnemanju. Kakor je bilo iznajdenje prvo in ostane glavna stvar: tako je tudi koristno držati se tega, kar je bilo vrlo iznajdeno. In vsi pojavi življenja nam kažejo, da želimo to storiti, kar nam pri drugih dopada. Tako sledijo dečki poteze črk, da se v pisanju izurijo; tako si jemljejo muziki v izgled glas učiteljev, slikarji umotvore prednikov, kmetje po izkušnji potrjeno obdelovanje njiv; poslednjič vidimo, da se početki vsakega pouka ravnajo po gotovih vzgledih. Saj mora tako biti, da smo onim, ki so kaj vrlega izvršili, podobni ali nepodobni. Podobnega vstvára narava redko, posnema dostikrat. Pa baš to, kar nam postopek v vseh vstvareh zelo olajša v primeru z onimi, ki niso ničesar imeli, po čemur bi se bili ravnali, nam je tudi na kvar, ako se ne rabi previdno in razumno.

Tedaj pred vsem posnema ne zadostuje sama ob sebi vže zategadel, ker je zamenje lenega duha zadovoljiti se s tem, kar so drugi iznašli. Kaj naj bi se namreč bilo v onih časih zgodilo, v katerih še nobenega vzgleda ni bilo, ako bi bili ljudje menili, da je treba le to storiti ali misliti, česar so se vže naučili bili? Gotovo se ne bi bilo nič iznašlo. Zakaj ne bi smeli mi kaj iznajti, česar preje še ni bilo? Saj je one neolikane ljudi le naravna pamet do tolikih iznajdeb dovela: mi pa se naj ne bi dali baš zaradi tega vzpodbosti v raziskavanje, ker dobro vemo, da so oni, ki so raziskavali, iznašli? In če so oni, ki niso v nobeni stvari učitelja imeli, premnogo umotvorov potomcem zapustili:

ne bode li koristila nam raba kake stvari v iznajdbo druge? ali pa se bomo morali za vsako stvar drugim zahvaliti? Tako kakor si nekateri slikarji le to prizadevajo, da znajo podobe natančno preslikati. Vže to je sramotno, ako je kdo s tem zadovoljen, da vzgled doseže. Kaj bi se namreč bilo vstvarilo, ako nikdo ne bi bil ničesar drugega dovršil nego to, kar je vže oni, katerega je posnemal? Potem takem ne bi med pesniki nobeden prekašal Livija Andronika¹⁾, v zgodovini nikdo pontifiške²⁾ letopise; na morju bi nam še zdaj rabili plavi; slikarstvo risalo bi le najsrajnejše črte one sence, katero telesa na solneu delajo. In če vse stroke preiščemo, ne nahaja se nobena umetnost na tisti stopinji, na katerej je bila pri iznajdenju; nobena ni ostala pri svojem početku; razven, če dandanašnje dobo take neplodovitosti obdolžimo, da še le ona ničesar ne obrodi. Vendar se ne da sè samo posnemo nič vstvariti. Ako ne bi bilo dovoljeno predhodnika preseči, kako bi mogli upati, da postane kdo dovršen govornik? ker izmed onih govornikov, katere do sedaj kot najizvrstnejše poznamo, ni nobeden, pri katerem se ne bi česa pogrešalo ali kaj grajalo. Pa tudi oni, ki ne hrepenijo po dovršenosti, morajo rajše takmovati nego slediti. Kajti kdor se trudi pred druge priti, jih bode morda došel, ako tudi ne prehitel. A onega ne more nikdo doseči, po čegar sledu mu je vsakako, kakor misli, korakati. Kdor namreč sledi, mora vedno zadej korakati. Potem je navadno lože več storiti nego prav taisto. Kajti podobnost doseči je tako težavno, da niti narava sama tega ne more tako natančno doseči, da se ne bi dve celo navadni stvari, ki nam se zelo jednaki zdite, nič razlikovali. Vrh tega mora vse, kar koli je drugemu podobno, za tem zaostati, katero posnema, kakor senca za telesom, podoba za obrazom in igralčeveo prikazovanje za pravimi duševnimi razpoloženji. To velja tudi za govore. Kajti v onem, kar si za vzgled vzamemo, je prava prirodna moč; vsaka posnema pak je ponarejena stvar in se ravna po tujem vzoru. Zatorej je v deklamacijah manj živahnosti in jedra nego v govorih, ker je tvarina v teh resnična, v onih pa izmišljena. Dalje je to, kar je za govornika najvažnejše, neposnemljivo, namreč nadarjenost, iznajdenost, krepkost, hitrost in sploh vse česar ne uči umetnost. Zatorej menijo premnogi, ki so posamezne besede iz govorov ali nekolike ritmiških stopinj iz kake sestave izpisali, da čitano tvarino čudovito lepo posnemajo. A besede ginejo in s časom vzaščajo, tako da je najbolj zanesljivo pravilo za nje raba, in one niso same ob sebi dobre ali slabe (kajti one so le glasovi), ampak še le postanejo, kakor se ravno prikladno rabijo ali ne, sestava pa mora biti kakor tvarina prikladna tako posebno prijetna v spremembi,

Tedaj je treba vse, kar spada v ta del znanosti, z najnatančnejšo razsodnostjo preiskati. Prvič, katere pisatelje naj posnemamo: saj se nahajajo premnogi, ki koprniijo najslabšim in najbolj napačnim pisateljem podobni biti;

¹⁾ Livij Andronik, rodom Tarenčan, je prvi tragodijski pesnik rimski. On je preložil tudi na latinski jezik v saturninskih verzih Homerjevo Odišejo, katero so v Rimu dolgo po šolah čitali (Hor. ep. 2, 1, 69). Prvi igrokaz Livijev je bil v Rimu igran l. 240. pr. Kr.

²⁾ Annales maximi ali pontificum annales so bili letopisi, katere so sestavljali najvišji duhovniki (pontifices maximi). V takih suboparnih kronikah so bili po vrsti navedeni znameniti dogodjaji vsakega leta, ki so v političnem ali verskem oziru zanimali. Nadaljevali so se ti letopisi do pontifikata Mucija Scevole (130. pr. Kr.). One letopise, katere je požar za časa Galcev vničil, so Rimljani iz spomina nadomestili.

potem nastane vprašanje, kaj da naj posnemamo v izbranih pisateljih. Kajti tudi pri izvrstnih pisateljih nahajajo se marsikatere napake, katere učenjaki jeden drugemu očitajo; in želeti bi bilo, da bi toliko bolje izraževali dobro posnemajoči slabo. Onim pa ki imajo obilo razsodnosti v izogibanje napak, naj ne zadostuje napraviti le snemek vrline in tako rekoč posneti samo vunajnost ali rajše Epikurove¹⁾ figure, ki po njegovi teoriji iz površja teles izhajajo. To se pa pripeti onim, ki se brez natančnega znanja vrlin tako rekoč po prvem vtisu govora ravnaajo; in dočim jim vse po sreči od rok gre: vendar ne dosežejo prave moči v izrazih in iznajdenosti, čeprav se v izrazih in ritmu malo razlikujejo od vzora, ampak večidel opešajo ter zabredejo v napake, ki so vrlinam najbližje: mesto veličastni postanejo nabuhli, mesto jedri postanejo suhoparni, namesto pogumni predrzni, mesto vrlji zmedeni, mesto primerni neobzrdani, mesto priprosti nemarni. Torej mislijo oni, ki so kar koli neslanega in puhlega s prav neotesanimi besedami povedali, da so starim podobni; komur manjka olike in lepih mislij, ta se zmatra se vé da Atičana; onim, ki so zbog prikrajšanih perijod temni, zdi se, da presegajo Salustija in Tukidida; čmerni in sukoparni tekmujejo s Poljonom; brezdejni in lagotni rotijo se ako so stavek precej na dolgo raztegnili, češ da bi bil Cicero tako govoril. Poznal sem može, ki so si domišljevali, da so zlog tega izvrstnega govornika vrlo posneli, ako so končali z „esse videatur“. Tedaj je prvič potrebno, da posnemovalec to, kar namerava posnemati, razume in vé, zakaj da je dobro. — Potem naj prejemaje nalogo svojo moč za svet vpraša. Mnogokatero stvari so namreč posnemljive, v izvršitev pa ali slaba moč narave ne zadostuje ali pa je na poti njena različnost. Kdor je nežnega duha, naj ne hrepeni le po predrznem in sekanem slogu; komur je pa pogumen a neobzrdan duh prirodjen, vtegne svojo moč zbog teženja na ličnost izgubiti, in ne doseči krasnorečnosti, katere želi. Kajti nič ni nespodobnejšega nego če nežno tvarino z neotesanimi besedami izražuješ. Se vé da sem mislil, da ne sme oni učitelj, katerega sem v drugi²⁾ knjigi poučeval, le tega učiti, za kar rojen bi se dozdeval vsak njegov učence; ampak on mora dobro, katero pri vsakem izmed njih najde, pospeševati, kar manjka, po možnosti pridejati, mnogokaj popraviti in izpreminiti: saj je vodja in vzgojitelj tujega duha. Težje je svojo prirodnost izobraziti. Pa oni učitelj se tudi pri tem, katerega prirodnost ovira, ne bo zastoj trudil, da-si želi, da bi vsa pravila v poslušalec prav obilno vcepil.

Tudi te napake, katero premnogi napravljajo, se je treba varovati, da ne mislimo da se imajo v govoru pesniki in zgodovinpisci posnemati, v teh umotvorih pa govorniki in deklamatorji. Vsaka vrsta ima svoj zakon, svojo lepoto. Saj se niti komedija ne vzdiguje na visokem koturnu³⁾, niti ne hojeva tragedija

¹⁾ Grški modrec Epikur (342. — 270. pr. Kr.) je tolmačil vzpoznavanje tvarinskega sveta iz atomov. On namreč trdi, da izhajajo vedno iz površja stvari, katere vzpoznavamo, podobe in zelo nežne oblike. Tega nauka se je držal tudi Lukrecij (4, 46).

²⁾ Prim. II, 8.

³⁾ *Κόθουρος* — cothurnus je bil visok črevelj, kakoršne so lovci, jezdeci itd. nosili. Bili so škrlatne barve ali drugače mnogovrstno pisani ter so se z jermeni ob meče priveževali. S probkovino visoko podložene kotorne so osobito tragodijski igralci nosili, da bi se večji in bolj častivredni zdeli. — Komedjaši pa so obuvali nizke črevelje, soki imenovane, ki so bili noša kmetškega ljudstva, podobni rujavim skrpeljcem. Obe besedi značita v prenesenem pomenu tragedijo in komedijo.

po nizkem soku. Vendar ima vsa zgovornost nekaj skupnega; posnemajmo, kar je skupno. Tudi le ta neprilika se onim pripeti, ki se le z eno posamezno vrsto pečajo, ako jim se je osornost kakega pisatelja priljubila, da te tudi tam ne opusté, kjer je treba mirne in pohlevne govorice; ako sta jim se pa priljubi preprostost in prijaznost, slabo vstrezajo važnosti predmeta tam, kjer bi bila strogost in resnobnost na svojem mestu: saj ni le značaj pravn med sebo različen, ampak tudi značaj posameznih delov; to je treba mirno prednašati, ono ostro, to naglo, ono polagoma, to v pouk, ono v razburjenje živcev; pri vsakej izmed teh stvari pa je način postopanja drugačen in različen. Torej jaz tega ne bi svetoval, celo udati se kakemu pisatelju, da bi ga v vsakem oziru sledili. Izmed vseh grških govornikov je najbolj dovršen Demosten, vendar se nahaja mnogokaj boljšega tudi pri drugih: večina vrlin se vé da je pri njem. Vendar ni treba onega, ki je najbolj posnemanja vreden, izključljivo posnemati. Ali ne zadostuje vse tako povedati, kakor je M. Tulij govoril? Meni ne bi zadostovalo, ako bi mogel vse doseči. Bi li na kvar bilo, ako bi semtertje pridedjal moč Cezar-jevo, strogost Celi-jevo, natančnost Poljon-ovo, ukusnost Kalv-ovo? Kajti prvič si razumen človek po možnosti osvoji, kar koli je kje izvrstnega, potem se pri toliki težavnosti naloge posnema komaj deloma posreči onim, ki se le enega izgleda drže. Ker tedaj človeku skorej ni dano izbran vzgled popolnoma doseči: predočujmo si vrline več pisateljev, da si iz vsakega drugo v spominu ohranimo, in rabimo vsako na onem mestu, kjer je primerna.

A posnema (in to posebno poudarjam) naj se ne tiče le besedij. Na to se ima pazljivost posebno obračati, kako vrlo da so oni možje stvari in osebe obravnavali, katerega načrta, katere razporedbe so se držali, kako vse meri na vseh, tudi to, kar na videz v zabavo služi; kaj da se obravnava v uvodu, na kak in kako mnogovrsten način da se pripoveduje, kaka moč da je v dokazih in oprovgbah, kaka izurjenost v vzbujanju raznovrstnih dušnih razpoloženj, in kako se vporablja pohvala ljudstva v korist predmeta, ki je tedaj najbolj umestna, ako sama od sebe pride, ne pa, kedar se prisili. Če bomo na to pazili, potem bomo prav posnemali. Kdor pa bo k tem vrlinam se lastnih vrlin pridedjal, da nadomesti, česar manjka, in odstrani nepotrebno: ta bo postal dovršen govornik, kakoršnega izobraziti se trudim; ki naj bi posebno sedaj vse nadkrižoval, ko je toliko več vzgledov vrle zgovornosti, nego jih je bilo onim, ki so vže dovršeni. Kajti tudi zaradi tega jih bode čast doletela, ker se bode reklo da so prednike prekosili, potomce pa poučili. (Dalje prih.)

Botanični listi.

XII,

O številu rastlinskih vrst.

Od nekdanj vže zanimalo je strokovnjaka kakor tudi neuca vprašanje: koliko rastlin se pač nahaja po vsej zemlji? Da-si na navrženo pitanje ne moremo odgovoriti z matematično natančnostjo, nego le po površnem računu verjetnosti, potrebuje ipak botanik tako povprečno število vseh rastlin kot

osnovno gradivo za svojo statistiko, iz katere potem izvaja z večjo ali manjšo sigurnostjo razne zaključke. Približna množina rastlinskih vrst je posebne važnosti za rastlinski zemljepis; a tudi številne razmere, ki kaže bogastvo posameznih rodov po njihovih vrstéh, služijo lahko v podlogo marsikateremu preučevanju.

Kako težko je le površno določiti množstvo bilin, svedoči vže to, da se vsako leto razkrije mnogo novih rastlin.

Predno tedaj odgovorim na zgorej stavljeno vprašanje, pogledjmo, kako se je širilo znanje o broju rastlinskih vrstí.

Grški botanik Theophrast, Aristotelov učenec in vtemeljitelj znanstvene botanike, opisal je v dveh knjigah do 500 rastlin, nanašajočih se največ na gospodarstvo, poljedelstvo in lekarstvo. Ta broj se ni znatno pomnožil notri do 17. stoletja, kajti srednji vek ni bil prijazen nobenemu studiju. Tajinstveno razumevanje prirodnih pojavov zatrlo je vsaki napredak tudi v botaniki. Iskanje otrova in protiotrova v rastlinskem svetu postal je najglaynejši posel tudi najumnejših glav, a za vse ostalo nedostajalo jim je smisla. — Še-le veliki reformator prirodopisne znanosti, Linné, pridobil si je ogromno znanje (za tedanjo dōbo) o rastlinah, také da je l. 1753. vže 6000 rastlinskih vrsti naštel, za katere je vedel, da na zemlji živé. Za njim pričelo je stoprav pravo preučevanje rastlinstva. Pod rokami neumornih botanikih rastele je odslej broj novih vrsti. Persoon je l. 1807. vže poznal 26.000 vrstí; število znanih rastlin se je tedaj v pol stoletju poštirijačilo. E. G. Steudel naštel je l. 1824. 50.000 vrstí, in 20 let kasneje (l. 1844.) poznali so pa vže 95 000 vrstí. — De Candolle je v svojem glasovitem delu: „Prodrómus systematis naturalis regni vegetabilis“ navedel 59.357 fanerogamov, kje so pak še kriptogami? A. Humboldt določil je l. 1849. število v herbarijih se nahajajočih in opisanih rastlin na 160.000. Gledé krajev, ki še botanično niso bili ali le nepopolno preiskani, menil je Humboldt, da so takrat poznali še manj nego polovico vseh na zemlji živečih rastlin. — De Candolle sklepal je l. 1856., da se po vsej zemlji nahaja 4 — 5000 rastlin, kar je vsekakor verjetno in naj služi v odgovor na omenjeno pitanje. Potem poznamo komaj $\frac{1}{4}$ vsega rastlinstva.

Samó v botaničnih vrtih gojilo se je do l. 1870. kakih 25.000 vrstí, od teh je imel berlinski vrt 13.685 fanerogamov in 375 kriptogramov. Heynhold cenil je broj vseh kultovanih javnocvetek na 35.000 in je menil, da jedva $\frac{1}{8}$ vseh opisanih rastlin sadé.

Zanimati še vtegnejo marsikoga števila vrst, katera sodružujó posamezna plemena. Take podatke sestavil je pregledno De Candolle. Da-si so ta števila vže nekoliko zastarela, ker so podvržena spremembam, katere nastanejo vsled vednega napredka znanosti, vendar medsebojno razmerje ostalo je blizo isto. Nastopna števila so za nas še tem važnejša, ker iz njih razvidimo, kako bogata so nekatera plemena, ki imajo v naših krajih često zelo malo vrsti. Po De Candolle-ju ima pleme: *) ranunculaceen (545), berberideen (47), fumariaceen (53), cruciferen (977), violaceen (181), polygaleen (265), caryophylleen (po Hooks Journal 1848 — 768), lineen (103), malvaceen (559), tilia-

*) Navedel sem le najznanejša plemena. Števila v oklepu kaže broj vrstí.

ceen (149), hyperiniceen (162), geraniceen (490), oxalideen (159), rutaceen (235), celastrineen (174), rhamnaceen (243), leguminoseen (3926), rosaceen (799), onagrarien (248), lythraceen (178), myrtaceen (698), cucurbitaceen (196), crassulaceen (303), saxifrageen (303), umbelliferen (1016), caprifoliaceen (142), rubiaceen (1975), valerianeen (128), dipsaceen (113), compositeen (8558), campanulaceen (462), vaccineen (182), ericaceen (815), primulaceen (216), asclepiadeen (1013), gentianeen (465), convolvulaceen (721), borragineen (1173), scrophularineen (1879), solaneen (1725), verbenaceen (664), labiaten (2401), plantagineen (208), coniferen (292), polygonum (132), orchideen (1980), liliaceen in asphodoleen (1102), palmeen (316), aroideen (272), cyperaceen (1722), gramineen (3044), itd.

Po tem pregledu imajo največ vrstí soevetke (8558), za temi stročnice (3926), trave (3044), ustnarice (2401), kukovice (1980), itd.

Da rastline v nepravilnem mnoštvu po zemlji rasto, tu več, tam manje, razume se ob sebi. V obče je proti vročemu podnebju vedno več vrstí nego pri nas. V višavo je število vrstí vedno manjše. Kriptogramov je proti tečajju zmiraj več. Omeniti je še vredno, da tajnoevetke, ki so v hladnem in mrzlem pojasu nizke rastlinice in se vzdignó komaj nad zemljo, postanejo v vročem podnebju, zlasti v plemenu praproti, visoka in mogočna drevesa. Zanimivo je še razmerje enokaličnic do dvokaličnic, namreč 17 : 83; proti tečajjema je več enokaličnic; v tropih je razmerje 1 : 6, v hladnem pojasu 1 : 4, v mrzlem pa celó 1 : 3.

Koliko rastlin imata pak avstrijsko-ogersko cesarstvo in Štajerska?

A. Kerner vitez pl. Marilaun trdi (v delu „Die österr.-ungar. Monarchie in Wort und Bild“ — Uebersichtsband — Naturgeschichte), da ima avstro-ogerska monarhija do 15.000 vrstí. Od teh odpadete dve tretini na glive, alge mahe, sploh na kriptogame; ostane tedaj le ena tretina za fanerogame. Od vseh rastlin je jedva polovica razširjena po vsem cesarstvu, druga polovica je razdeljena na razne okoliše na obéh stranéh Alp in Karpatov, v vsakem okolišu še pa na razne pojase.

Štajerska ima po Malyjevi knjigi: „Flora von Steiermark“ (l. 1868.) nad 2100 vrstí fanerogamov in praproti. Kasneje našlo se je še kakih 50 novih vrstí (glej: „Beiträge zur Flora von Steiermark“. Von Franz Krašan. „Mittheil. d. naturw. Ver. f. St.“, Jahrg. 1887, p. LXXX. — LXXXV.) Koliko tajnoevetek ima Štajerska, je sedaj še težko reči, ker še cvetana gliv za našo deželo ni dodelana. Dr. R. pl. Wettstein našteva v spisu: „Vorarbeiten zu einer Pilzflora der Steiermark“ (Dunaj, 1885, 93 str.) 610 vrstí, katero število se pa bode še zdatno pomnožilo.

Pedagogiški razgled.

Šolstvo na Štajerskem.

II.

V šolski starosti je bilo: 88.828 dečkov in 89.156 deklie, skupaj torej 177.984 otrok, od katerih je obiskovalo: a) javne ljudske in meščanske šole 81.471 dečk. 77.518 dekl., b) zasebne šole 1056 dečk. 6306 dekl., c) višje

šole 1838 dečk. 165 dekl., *d*) se je doma poučevalo 167 dečk. 327 dekl., *e*) bilo za obiskovanje nezrelih 1953 dečk. 2174 dekl., *f*) bilo pouku odtegnenih 2317 dečk. 2692 dekl., skupaj 88.802 dečk. in 89.182 dekl. = 177.984 otrok.

Po tem takem se je število otrok šolske starosti proti lansk. letu zvišalo za 1484, število pouka nedeležnih otrok pa za 953 znižalo, tako da število slednjih v razmerju k prvim znaša le 3°/_o.

Šolsko obiskovanje so zdatno pospeševale šolske kuhinje (Suppenanstalten), kojih število je v minulem letu narastlo na 109. Tudi posamezna blagotvoriteljna društva so mnogo storila za redno obiskovanje šole s tem, da so skrbela ubožnim otrokom za potrebno obleko itd. Vkljub vsemu temu se je vendar pokazalo mnogo zaprek, ki so redno šolsko obiskovanje ovirale. Pred vsem so bile nalezljive bolezni, ki so se v mnogih šolskih okrajih pokazale in povzročile, da so se učilnice morale zaključiti. Vzrok zamudam bila so tudi razna domača dela, katere morajo otroci opravljati, kakor nemarnost in upornost nekaterih starišev in njihovih namestnikov, proti katerim se je moralo po postavah ravnati. Kaznovanih je bilo 231 strank v zapor od jednega do več dni, 776 v zapor na nekoliko ur, 9725 pa na denarne globe. Te so znašale skupno 12.980 gld. 70 kr., torej za 3169 gld. 70 kr. manj proti lansk. letu.

Najboljše je bilo šolsko obiskovanje v šolskih okrajih: Avsee, Celje (mesto), Febring, Fürstenfeld, Hartberg, Kirchbach, Maribor (mesto), Ptuj (mesto), Pöllau, Rottenmann in Weiz, v katerih se ni nobeden otrok šoli odtegnil; potem v šolskih okrajih: Irdning, Deutsch-Landsberg, Friedberg, Gleisdorf, Gradec (mesto v 1—2), Gröbming, Sehladming in Wildon, v katerih po 3, v okrajih Birkfeld, Eisenerz, Št. Lenart in Marijacelje, v katerih po 4, in v okrajih Liezen, Neumarkt in Radgona, v katerih po 5 otrok se ni pouka vdeležilo.

Razmeroma naj neugodnejše bilo je šolsko obiskovanje v nekaterih okrajih spodnjega dela dežele. Tako je ostalo brez pouka otrok šolske starosti v šolskih okrajih: Sevnica 37°/_o, Gornjigrad 24°/_o, Vransko 16°/_o, Ptuj (okolica) 14°/_o, Šoštanj 11°/_o, Laško 9°/_o, Konjice in celjska okolica po 7°/_o.

O polajšavah šolskega obiskovanja, katere so se zahtevale na podlagi § 21. drž. zak. z dne 2. maja 1883. l. za otroke slednjih dveh stopinj, glasé se podatki tako-le: *a*) Šolskih občin na deželi, katere so imele pravico do generelnih polajšav, bilo je: 616; otrok viših 2 stopinj, ki so zamogli te polajšave doseči pa 16.851, t. j. 8569 dečk. in 8282 dekl. *b*) Število občin, ki so se te pravice poslužile: 402; v teh se je obiskovanje polajšalo: 5692 dečk. in 5426 dekl. *c*) Število šol in učencev, katerim so se zamogle priznati po postavi individualne polajšave, in sicer šol: 344, otrok: 2894 dečk. in 3034 dekl. *d*) Število šol in učencev, katerim so se individualne polajšave dovolile: Štev. šol: 301, štev. otrok: 1746 dečk. in 1897 dekl. (Konec sl)

Koroško. (Statistika šolskih vrtov 1887. l.) V šolskem okraju Celovec (okolica) s 63 lj. šolami imelo je 35 šol (35¹/₂ ^o/_o) šolske vrte in sicer 4 le drevesnice 31 pa vrte z drevesnicami. Teh vrtov splošno površje znašalo je 314.73a, kar dá poprečno velikost jednega šolskega vrta 8.99a. Od nahajajočih se 17.400 divjakov bilo je 7050 jednoletnih, 10.350 5letnih, požlahtnenih pa 7512.

V šolskem okraju Št. Vid imelo je od 60 ljudsk. šol 41 šolske vrte, od katerih je bilo 5 sočivnih vrtov, 3 drevesnice, 33 pa sočivnih vrtov z drevesnicami (68.3 ^o/_o). Poprečno velikost vsakega vrta znašala je 6.22a splošno površje pa 256.32a. V drevesnicah nahajajočih se divjakov bilo je 15.019; od teh 6741 jedno-, 8278 pa dveletnih. Požlahtnenih drevesc bilo je 3262. V Velikovškem šolskem okraju s 44 ljudskimi šolami je imelo 41 šol 49 šolsk. vrtov (93.2 [114.4] ^o/_o). Od teh je bilo 12 sočivnjakov 10 drevesnic in 27 sočivnjakov z drevesnicami. Splošno površje teh vrtov znašalo je 283.83a, torej poprečna velikost pojedinega vrta 5.79a. Od nahajajočih se divjakov bilo je 11.122 jedno-, 10.792 pa dveletnih. Število vcepljenecv bilo je 6961.

V šolskem okraju Wolfsberg z 29 ljudsk. šolami bilo je: 2 drevesnici in 6 sočivnjakov z drevesnicami, skupaj 8 šolskih vrtov. Splošno površje znašalo je 84.33a; velikost enega šolskega vrta bila je torej poprečno 10.54a. Od 11.140 divjakov bilo je 5664 jedno- in 5476 dvoletnih. Število vcepljencev znašalo je 9690.

V šolskem okraju Beljak z 60 ljudskimi šolami bili so pri 18 šolah sočivnjaki, pri 14 drevesnice in pri 18 sočivnjaki in drevesnice, skupaj 50 šolskih vrtov. (83.3 $\frac{1}{10}$). Skupno površje znašalo je 175.55a; poprečno površje jednega šolskega vrta torej 3.51a. Od nahajajočih se 21.905 divjakov bilo je 10.345 eno-, 11.560 dvoletnih. Število vcepljencev znašalo je 4650.

V šolskem okraju Spital imelo je od 58 ljudskih šol 32 šol šolske vrte in sicer bilo je 5 sočivnjakov, 12 drevesnic in 15 sočivnjakov z drevesnicami (55 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{10}$). Pri splošnem površju 193.84a spadalo je na jeden vrt blizu 6.06a. Od 10.326 divjakov bilo je 4550 eno- in 5776 dvoletnih. Vcepljencev bilo je 2325, starejših 474.

V šolsk. okraju Šmohor imelo je od 30 ljudskih šol 28 šolske vrte (93 $\frac{1}{10}$) in sicer 8 sočivnjake, 2 drevesnice in 18 sočivnjake in drevesnice. Skupno površje 138.37a, torej površje jednega vrta 4.94a. Od 4366 divjakov bilo je 2665 eno-, 1701 dvo- in 1007 večletnih. Število vcepljencev bilo je 678.

Od 344 ljudskih šol na Koroškem skupaj imelo je torej 243 šol šolske vrte, in sicer 48 šol sočivnjake, 47 drevesnice in 148 sočivnjake in drevesnice. Splošno površje bilo je 1446.97a, poprečna velikost enega vrta torej 5.95a. Divjakov bilo je 102.070, in sicer 48.137 eno-, 53.933 dvoletnih. Število vcepljencev znašalo je 35.078. Bučele se redé pri 26 ljudskih šolah in sicer v šolskih okrajih Beljak in Šmohor v vsakem na 8, Velikovec na 5, Spital na 3, Celovec okolica in St. Vid v vsakem na 1 ljudske šoli. V šolskem okraju Wolfsberg se ne podučuje v bučelarstvu.

London ima 397 javnih ljudskih šol, katere obiskuje okolo 400.000 otrok in 662 zasebnih šol, katere obiskuje 260.000 otrok. Dnevno obiskuje šolo primerno le 130.000 otrok. Kakor je iz teh številk razvidno, nima veliko število otrok niti nobenega pouka. Vzroka treba je iskati v tem, da tam šolsko obiskovanje ni nikaka dolžnost; zakonito predpisano šolsko obiskovanje, kakor n. pr. pri nas, bilo bi po angleških pojmih — omejevanje občanske svobode.

Bukovina. V Bukovini je 180 ljudskih šol. V 100 razredih uči se ruski, v 96 nemški, v 75 rumunski, v 21 poljski in v 3 madjarski. V osmih šolah poučuje se v 4 jezikih, v 16 v treh, v 58 šolah v 2 jezikih. V Bukovini so dalje: dve višji gimnaziji (v Černovicah in Lučavi), jedna nižja (v Radovici), dalje jedna višja realka (v Črnovicah) in jedna nižja v Seretu. Vse te srednje šole, kakor tudi državna obrtniška šola, so nemške.

Švedija. Švedsko šolstvo je skorej popolnoma v ženskih rokah. Učiteljje prihaja vedno več, takó da bode njih število tvorilo v kratkem tri četrtine vsega učiteljstva. V poslednjih letih je to nerazmerje grozno zrastle; kajti učiteljev nastanilo se je 94, učiteljje pak 1210. Vseh nastanjenih učiteljje je preko 60 $\frac{1}{10}$.

Amerika. (Odgojiteljski časopis) med drugimi pač nekaka posebnost izhaja v Stillwateru, mestu v severnej Ameriki. pod naslovom: „Prison Mirror“, t. j. zrealo ječe. Izdajatelj, urednik, tiskarji in večinoma tudi naročniki, njegovi so jetniki. Poleg političnega razgleda prinaša časopis mestna poročila, pesni, šale in dovtype, zdravniške in gospodarske nasvete, inserate in autobiografije jetnikov, kateri se v njih svojih pre-stopkov z največjo odkritosrčnostjo izpovedajo. Smer časopisov je povsem nravopoučni. Mnogi sodelavci trudijo se vsemogoče, da bi se odgoja vršila v večjeji meri na temelju verskem, v čem vidijo pomoč zločinom. „Zrealo ječe“ izhaja vže od 1866. l. ter ima 700 naročnikov. Celoletna naročnina iznaša 1 dolar.

Dopisi.

Iz Prage, konec januarija. (Iz deželnega zbora.) Letošnje zasedanje deželnega zbora je vendar tudi nam učiteljem prineslo nekaj drobtin. V 25. seji razpravljal je namreč zbor vprašanje o izboljšanju učiteljskih plač tretjega in četrtega razreda (poročevalec poslanec Kořan), in je zbornica jednoglasno vsprejela v tem smislu predlog, da se tem učiteljem izboljša gmotno stanje. Vsled tega predloga se je letna plača vsem učiteljem IV. razreda povišala za 100 gld., toda to le dobé, dokler ne bo definitivno izvršen in ne postane pravomočen zakon o uredbi učiteljskih plač, po katerem je vstanovljena najnižja učiteljska letna plača na 550 gld. Poslanec Kořan je vtemljeval pri tej priliki: Predlog deželnega odbora predlaga v istini izboljšanje učiteljskih plač samo za 2862 učiteljev (IV. razred); 2597 učiteljev III. razreda podržalo bi sedanjo plačo in onih v I. in II. razredu (2155 učiteljev) bila bi znatno znižana. Po njegovem izračunjenju bi znašala služnina 4,093.300 gld. Govornik bi najraje vstanovil plačo s 600 gold., toda to bi presegalo deželnega odbora predlog za celih 761.400 gld. več, zaradi tega predlaga samo svoto 550 gld., ker on zastopa davkoplačevalce in neče, da bi bili obloženi z novimi nakladami. Predlaga torej konečno: Letna plača vstanovi se za ljudske šole po 550 gld., na meščanskih po 700 gld.; službena doklada za občine z 2000 do 5000 stanovnikov po 50 gld., za občine 5000 stanovnikov po 100 gld., za učitelje meščanskih šol po 200 gld. Vse te predloge je komisija vsprejela z veliko večino. O dragotnih prikladah za praška predmestja, kopeliška mesta in mesta z več nego 20.000 stanovnikov je bilo skleneno, da imajo na ljudskih šolah znašati po 250 gld. in na meščanskih po 300 gld.

Iz dotičnega poročila pa posnemljem, da je bilo leta 1874. na Českem 4558 narodnih šol z 8913 razredi in za šolo sposobnih otrok 776.295. Toda leta 1888. je naraslo število na 4829 narodnih šol s 13.443 razredi in je bilo za šolo sposobnih otrok 1,034.814. Te številke pač jasno govore in opravičujejo naraščanje troškov, in gotovo je srečnejši oni narod, ki je vsled naraščaja narodovega prisiljen skrbeti za pomnoženje potrebnih učilišč, nego pa narod, ki mora vsled slabega obiskovanja šol slednje zapirati in odpravljati.

Predlog, naj za narodne manjšine šole vstanovlja in vzdržuje dežela, kakor tudi predlog o zakonu v obrambo šol narodnih manjšin in mladine česke po dvojezičnih pokrajinah, izročila sta se šolskemu odseku. Pri tej priliki vnela se je bila živahna razprava, kajti zoper ta predlog bil je — dr. Palacký, sin pokojnega slavnega zgodovinarja in očeta češkega naroda. Zavrnila sta ga dobro poslanca prof. Kvičala in ravnatelj Tonner; slednji je rekel, da pozna dr. Palackega ml. že od otroških let in njegove besede naj se pač ne smatrajo za resne, ker si g. dr. Palacký, da-si velik učenjak, vselej le škoduje, kedar — javno govori.

?

Novice in razne stvari.

[Presvitli cesar] podaril je občini Velike Pirešice pri Celju za zgradbo šole pri sv. Jakobu v Galiciji 200 gld.

[Zakona kranjskega deželnega zbora], s katerim se urejajo plačila za verski pouk po javnih ljudskih šolah, cesar ni potrdil. Deželni zbor je namreč spremenil § 5 vladne predloge tako, da deželno šolsko oblastvo razsoja ob ustanovitvi mesta posebnega verskega učitelja, o številu tedenskih ur za verski pouk itd. le dogovorno z dotičnim verskim nadoblastvom in deželnim odborom. Po vladni predlogi pa razsoja deželno šolsko oblastvo, ko je zasišalo dotično versko nadoblastvo in deželni odbor, ni torej vezano na mnenje teh dveh oblastev.

[Priznanje.] C. kr. dež. šolski svet izrekel je vsled sklepa z dne 24. m. m. učitelju in šolskemu voditelju pri sv. Ožbaltu ob Dravi, gosp. Martin-u Pristernik-u za njegovo dolgoletno vspešno delovanje na istej šoli pohvalno priznanje. — Čestitamo!

[Zastopnikom učiteljstva] v c. kr. okr. šolske svete na Kranjskem so bili izvoljeni, in sicer: V Postojini gg. Jakob Dimnik, učitelj v Postojini in Martin Zarnik, nadučitelj v Trnovem in za Ljubljansko okolico gg.: Fran Govekar, nadučitelj v Šiški in Josip Gregorin, učitelj v Črnučah.

[Učitelj in 39 učencev ponesrečilo.] Kakor poroča „Voss. Ztg.“, prigodila se je strašna nesreča pri Lingenu v zapadni Friziji. Učitelj šel se je na Emso z 40 učenci drsat, pa se je led udrl in so se vsi potopili. Rešil se je jeden sam otrok.

[Število slušateljev na dunajskem vseučilišču] je znašalo v drugem tečaju l. 1887—1888: 5648, in sicer 4563 rednih in 1085 izvanrednih. — Od teh je bilo: 2703 medicincev, 2033 pravnikov, 682 modrolovcev in 230 bogoslovcev. Iz Hrvatske jih je bilo 76, iz Slavonije 77, iz Bozne 12, iz Srbije 56, iz Bolgarske 11, iz Rusije 100, iz Vlaške 81, iz Grške 12, iz Turske 8, iz azijskih držav 61, iz Avstralije 1, iz ameriških držav 61, iz Švice 22, iz Francoske 2, iz Belgije 6, iz Italije 19, iz Švedske 4, iz Nizozemskega 3, iz Angleškega 30, iz Nemčije 76. Ostali so iz cislitavskih dežel in iz Ogerske. Profesorjev in docentov je bilo na filozofski fakulteti 119, na medicinski 115, na pravni 44 na teologični 10, skupaj 288.

[Carmen Sylva], rumenska kraljica Elizabeta obiskala je v Bukarestu neko ljudsko šolo in si v nekem razredu dala pokazat redno knjigo (Ordnungsbuch), kjer bere, da se osemletna Maritana Nelesin vedno slabo obnaša. Vprašajoča po vzroku zvé kraljica, da omenjena deklica mej poukom čita nešolske knjige. Na vprašanje kraljice, katere knjige čita, hiti deklica k svoji torbici in pokaže: „Rumenske ljudske pripovedke od Carmen Sylve“. Kraljica poljubi svojo malo čestiteljico in jej reče: „Pa v šoli se ne smejo brati „istorije“. Bodi od danes naprej prav pridna, obnašaj se lepo, potem dobiš o božiču vse pripovedi od Carmen Sylve podarjene“.

[Koliko let živé nekatere tice.] O labudu se govori, da živi do 300 let. Najvišjo starost za njim dosega, kolikor je znano, sokol, o katerem pravi naravopisec Knauer, da se vé za sokole, koji so doživeli 162. leto. Enako in morda še višjo starost doživé jastrebi in postojne. Tako je poginila leta 1719. planinska postojna, koja so bili vže 104 let poprej vjeli in je morda vže pred ono dobo več let živila. Beloglavi jastreb, kojega so vjeli leta 1706., poginil je v šenbrunskem zverinjaku leta 1824., torej je živel celih 118 let v sužnosti. Schinz pripoveduje o bérkastem jastrebu, katerega so mnogokrat videli na nekem robu sredi ledenega morja pri Grindelwaldu in katerega so vže najstareji možje imenovanega kraja v svoji mladosti opazovali na istem mestu. Tudi o papigah je znano, da so vže vstrajale v sužnosti do sto in več let. Kukavica dosega tudi znamenito starost. Slišali so tako pomladno oznanjevalko, koja se je odlikovala po nekakej napaki v glasu, zaporedoma 32 let v istem gozdnem okrožju kukati. Tudi krokar dospeva do visoke starosti, on živi nekda do 100 let in več. O srakah imamo izgleda, da so v sužnosti živele 20 do 25 let; v svobodi izvestno še dalje živé. O domači kokoši vemo, da živi 15 do 20 let. Fazan doživi 15., puran 16., golob 10. leto. Drobne perke živé 8 do 18 let. Slavec vstraje v sužnosti k večemu 5 do 10, kos 12 do 15 let; toda o tem ni dvoma, da živita na prostem dalje. Naš domači jetnik, kanarček, kateri je v naših krajih popolnoma spremenil barvo, živi kakor je znano, 12 do 15 let. Toda na svojem domu pod milim nebom privoščí si gotovo daljše življenje.

[Velikanske zmožnosti] pojavljajo nekateri ljudje. Takó se pripoveduje o francoskem romanopiscu, Dumasu, da je narekoval svojim 3 pisarjem naenkrat po 3 povesti; enakih zmožnostij je tudi madjarski novelist Moric Jokaj. Še večje zmožnosti pa je pojavljal Marcelj v Parizu, ki je narekoval deseterim osebam v sedmih različnih jezikih naenkrat o važnih rečéh. Cesar, rimski vojskovodja, narekoval je peterim osebam v latinščini a šesti spis pa je ob enem pisal sam.

— 3076 —

Spremembe pri učiteljstvu.

Na Štajerskem: Gosp. Ivan Sabati, poduč. v Lučah imenovan je učiteljem v Št. Janžu pri Arvežu, gosp. Ožbalt Pustišek, zač. učitelj v Blagovnem pa je na svojem mestu stalno nameščen. Šolski ravnatelj, gospod Franc Furreg v Gradeu, stopil je v stalni pokoj.

Na Kranjskem: G. Alojzij Lavrenčič, II. učit. v Vipavi imenovan je stalnim nadučiteljem v Šent-Vid nad Vipavo, in na drugo učit. mesto tu pride gospá Marija Moser (roj. Steiner), učiteljica v Postojini. — G. Leopold Puncuh, učitelj v Colu, je dobil učiteljsko službo v Spodnji Idriji. — Gosp. Henrik Likar, učitelj v Šent-Vidu pri Cerknici, pride v Grahovo. — Gosp. Rudolf Piš, učitelj na Jesenicah na Gorenjskem, je stalno nastavljen.

Javna zahvala.

Slavni odbor družbe „sv. Mohora“ je podaril šoli na Ponikvi ob juž. železn. mnogo knjig razne vsebine v vrednosti 10 glđ.

Za ta blagodušni dar se podpisana družbi sv. Mohora pristrčno zahvaljujeta.

Na Ponikvi, dne 5. januarija 1889.

Jože Zdolšek, načelnik kr. šol. sveta.

Miha Oberski, šolki vodja.

NATEČAJI.

Štv. 29.

Nadučiteljsko mesto

Na dvorazredni ljudski šoli v **Gornji Polskavi** z dohodi IV. plač. razreda in prostim stanovanjem je izpraznjeno.

Prosilci naj svoje redno obložene prošnje z dokazom o sposobnosti za podučevanje veronauka vložijo do **konca meseca februarija t. l.** pri krajnem šolskem svetu v **Gornji Polskavi**.

Okr. šolski svet Slov. Bistriški, dne 28. januarija 1889.

Predsednik: **Hein s. r.**

Štv. 164.

Podučiteljsko mesto.

Na trirazredni ljudski šoli v **Hočjem** se podučiteljsko mesto z dohodki IV. plač. razreda in prostim stanovanjem razpisuje.

Prosilci naj svoje redno obložene prošnje pošljejo do **konca meseca februarija t. l.** pri krajnemu šolskemu svetu v **Hočjem**.

Okr. šolski svet v Mariboru, dne 1. februarija 1889.

Predsednik: **Hein s. r.**

Štv. 30.

Podučiteljsko mesto.

Na dvorazredni ljudski šoli pri **Gornji Št. Kungoti** se umešča podučiteljsko mesto z dohodki IV. plačilnega razreda in prostim stanovanjem.

Prosilci naj svoje redno obložene prošnje vložijo do **konca meseca februarija t. l.** pri krajnem šolskem svetu pri **Gornji Št. Kungoti**.

Okr. šolski svet v Mariboru, dne 29. januarija 1889.

Predsednik: **Hein s. r.**